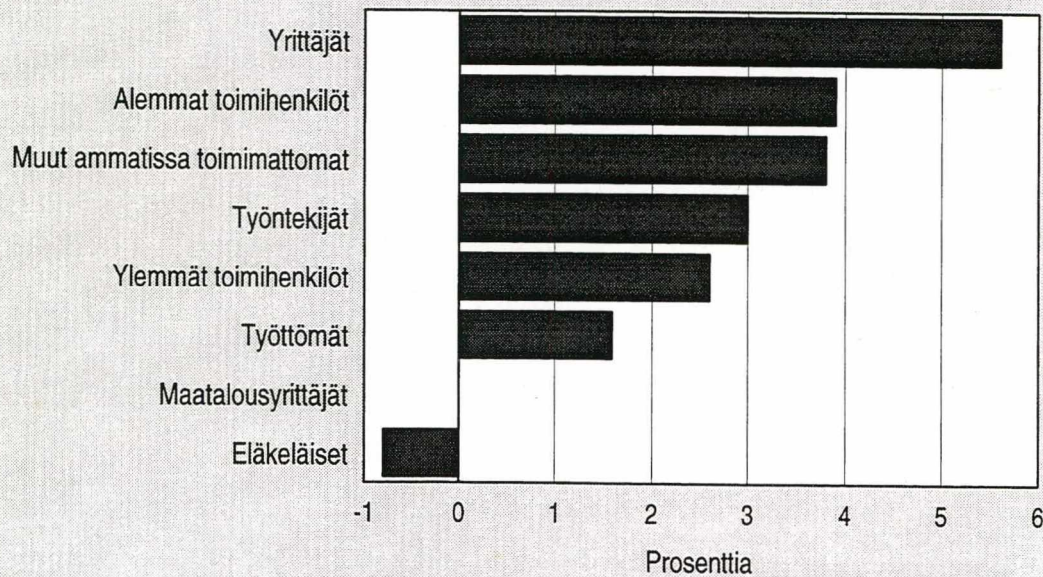

Tulonjaon ennakkotilasto

Alustavia tietoja tulonjaon kehityksestä

1995

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen muutos sosioekonomisen ryhmän mukaan 1994-95

Kotitalouksien tulokehitys 1995 ennakkotietoja

Kotitaloudet saivat palkkatuloja vuonna 1995 selvästi enemmän kuin vuonna 1994. Myös yritystoiminnan elpyminen näkyy yrittäjätulojen kasvuna. Usean vuoden ajan jatkunut saatujen tulonsiirtojen määrän kasvu näyttää pysähtyneen, sillä kotitalouksien saamat tulonsiirrot olivat viime vuonna enää vajaan prosentin suuremmat kuin vuonna 1994. Muutamana aikaisempana vuonna muutos on ollut huomattavasti voimakkaampaa. Kotitalouksien bruttotulot olivat nimellisesti noin 2,5 prosenttia korkeammat kuin vuonna 1994.¹

Kotitaloudet maksoivat veroja ja veronluontoisia maksuja vuonna 1995 runsaat 4 prosenttia enemmän kuin vuonna 1994. Kun maksettujen verojen määrä kasvoi enemmän kuin tulojen määrä, kotitalouksien keskimääräinen verorasitus kasvoi. Kun vuonna 1994 verojen osuus bruttotuloista oli runsaat 26 prosenttia, oli suhde viime vuonna noin prosenttiyksikön suurempi.

Ennakollisten tietojen mukaan kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvoivat viime vuonna nimellisesti noin 2 prosenttia. Kun kotitalouksien määrä kasvoi samana ajanjaksona jonkin verran, kotitalouksien keskimääräiset käytettävissä olevat tulot olivat noin 1,5 prosenttia korkeammat kuin vuonna 1994.

1990-luvun alkupuolen lamavuosien aikana on kotitalouksien tulojen rakenne muuttunut voimakkaasti, kuten asetelmasta 1 voidaan havaita. Muutosta luonnollisesti selittää joukkotyöttömyys ja taloudellinen taantuma, jolloin sosiaalietuudet ja muut tulonsiirrot ovat korvanneet kotitalouksien ansiotulojen menetyksiä. Tästä on seurannut se, että saatujen tulonsiirtojen merkitys kotitalouksien toimeentulolähteenä on laman aikana kasvanut. Vuonna 1995 taloudellisen taantuman pohja näyttää kotitalouksienkin kannalta katsottuna taittuneen, sillä ansiotulojen osuus kotitalouksien toimeentulossa kääntyi monen vuoden jälkeen kasvuun.

Asetelma 1.
Kotitalouksien tulojen rakenne vuosina 1990–1995*

	Osuus bruttotuloista, %					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Palkkatulot	65,1	62,1	58,0	53,0	53,1	54,7
Yrittäjätulot	7,7	6,7	6,1	5,6	6,6	6,3
Ansiotulot	72,8	68,8	64,1	58,6	58,2	61,0
Omaisuuksutulot	5,2	6,7	6,9	9,5	7,5	6,4
Tuotannontekijätulot	78,0	75,4	71,0	68,1	67,2	67,4
Saadut tulonsiirrot	22,0	24,5	29,0	31,9	32,8	32,6
Bruttotulot	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Maksetut tulonsiirrot	-24,9	-23,7	-25,5	-24,6	-26,4	-27,0

Ansiotulot koostuvat kotitalouksien palkka- ja yrittäjätuloista. Kun ansiotuloihin lisätään omaisuustulot, saadaan tuotannontekijätulot. Bruttotulot muodostuvat tuotannontekijätuloista ja kotitalouksien saamista tulonsiirroista (eläkkeet, työttömyyskorvaukset, lapsilisät jne.).

¹ Tämän julkaisun asetelmissa esitettävät vuotta 1994 koskevat tiedot voivat jonkin verran poiketa aikaisemmin julkaistuista luvuista johtuen siitä, että vuosien 1994 ja 1995 tulokäsittely on muokattu keskenään vertailukelpoisiksi. Esimerkiksi merkittävimmän laskennallisen tuloerän - asuntoetu - laskentamenetelmä muuttuu vuonna 1995, minkä vuoksi vuoden 1994 aineiston asuntoetu on laskettu uudelleen vuoden 1995 perustein.

Tuloerot pysyneet vakaina 1995

Kotitalouksien väliset tuloerot ovat pysyneet koko laman ajan varsin vakaina, kuten asetelmasta 2 voidaan havaita. Vuonna 1993 tuloeroissa tapahtui hyppäys epätasaisempaan suuntaan, mikä johtui vuoden 1993 alussa toteutetusta pääomaverouudistuksesta. Vuonna 1994 tuloerot pysyttelivät samalla epätasaisemmalla tasolla, mihin ne olivat vuonna 1993 nousseet. Ennakollisten tietojen mukaan kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen jakautumisessa ei ole myöskään viime vuonna tapahtunut merkittäviä muutoksia, joten näin mitattuna tuloerot ovat pysyneet vakaina.

Sen sijaan tuotannontekijätulojen jakautumisen epätasaistuminen näyttää pysähtyneen vuonna 1995. Tuotannontekijätulothän ovat jakautuneet vuosi vuodelta epätasaisemmin vuodesta 1990 lähtien, mikä on luonnollisesti johtunut työttömyyden voimakkaasta kasvusta sekä yritystoiminnan taantumisesta 1990 luvun alkuvuosina. Kehitys ilmenee asetelmasta 3, missä kuvataan tuotannontekijä-, brutto- ja käytettävissä olevien tulojen jakautumista Gini-kertoimella mitattuna.²

Asetelmasta 3 voidaan myös havaita, että saatujen tulonsiirtojen tulonjakoa tasaava vaikutus (1) ei enää

Asetelma 2. Desiiliryhmien tulo-osuudet vuosina 1986–1995*

Desiiliryhmä	Tulo-osuus, %									
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
I	5,0	4,9	4,9	4,9	5,0	4,9	5,1	5,0	5,0	4,9
II	6,7	6,6	6,5	6,5	6,5	6,6	6,7	6,6	6,5	6,5
III	7,5	7,5	7,4	7,4	7,4	7,4	7,5	7,3	7,4	7,3
IV	8,3	8,3	8,2	8,2	8,1	8,2	8,2	8,0	8,1	8,1
V	9,1	9,0	8,9	9,0	8,9	9,0	8,9	8,8	8,8	8,8
VI	9,9	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8	9,6	9,6	9,6
VII	10,7	10,8	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,5	10,4	10,5
VIII	11,8	11,9	11,8	11,8	11,8	11,8	11,8	11,6	11,6	11,7
IX	13,3	13,4	13,4	13,4	13,5	13,4	13,3	13,3	13,4	13,5
X	17,8	17,8	18,4	18,3	18,3	18,3	18,3	19,2	19,2	19,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gini-kerroin	20,5	19,9	20,3	20,5	20,4	20,2	19,9	21,0	21,0	21,1

Desiiliryhmät on muodostettu kotitalouden kulutusyksikköä (ns. OECD-kulutusyksiköt) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan. Lisäksi kotitalouksia on painotettu kotitalouden henkilöluvulla.

Asetelma 3. Gini-kertoimet kulutusyksikköä kohti laskettujen tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen mukaan vuosina 1986–1995*

Tulokäsité	Gini-kerroin									
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Tuotannontekijätulot	38,1	38,0	38,8	39,3	39,0	39,7	42,3	45,1	47,0	46,6
Bruttotulot	25,5	25,0	25,7	25,9	25,5	25,1	25,2	26,1	26,3	26,4
Käytettävissä olevat tulot	20,5	19,9	20,3	20,5	20,4	20,2	19,9	21,0	21,0	21,1
Tulonsiirtojen tasaava vaikutus	Muutos-%									
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
(1) Saadut tulonsiirrot	33,0	34,2	33,8	34,1	34,8	36,8	40,4	42,1	44,0	43,4
(2) Maksetut tulonsiirrot	19,6	20,6	20,9	21,0	20,1	19,3	20,9	19,5	20,1	19,9
(3) Yhteisvaikutus	46,2	47,8	47,6	47,9	47,8	49,0	52,8	53,4	55,3	54,6

2 Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin ovat tulot jakautuneet. Gini-kertoimen suurin mahdollinen arvo on 1, jolloin suurituloisin tulonsaaja (kotitalous) saisi kaikki tulot. Pienin mahdollinen Gini-kertoimen arvo on 0, jolloin kaikkien tulonsaajien tulot olisivat yhtä suuret. Ks. esim. Hannu Uusitalo, Muuttuva tulonjako. Tilastokeskus, Tutkimuksia 148, Helsinki 1988. Tässä julkaisussa on Gini-kertoimien arvot kerrottu sadalla.

kasvanut vuonna 1995. Maksettujen tulonsiirtojen tulojakoa tasaava vaikutus heikkeni vuonna 1993 selvästi johtuen lievemmästä pääomaverokäytännöstä. Tämän jälkeen on maksettujen tulonsiirtojen tuloja-

koa tasaava vaikutus ollut lievässä kasvussa, mitä selittää ansiotuloerotuksen kiristyminen. Kuitenkin viime vuonna verojen tuloeroja tasaava vaikutus näyttää pysähtyneen.

Nuorilla paras tulokehitys vuonna 1995

Vaikka tuloerot ovat viime vuosina pysyneet vaikeista lamavuosista huolimatta vakaina, se ei merkitse sitä, että kotitalouksilla ei olisi ollut lamavuosina taloudellisia ongelmia. Itseasiassa tilanne on ollut päinvastainen. Kun tuloerojen vakaana pysyminen on pitkälti johtunut hyvin monen kotitalouden nettotulojen alentumisesta, se on merkinnyt sitä että elinkustannusten kasvaessa moni kotitalous on joutunut kohtaamaan taloudellisia vaikeuksia.

Myös erilaisten kotitalouksien välisissä tulosuhteissa on tapahtunut muutoksia. Asetelmassa 4 kuvataan eri elinvaiheissa olevien kotitalouksien keskimääräisissä tuloissa tapahtuneita nimellisiä muutoksia vuonna 1995. Tarkastelussa pyritään kuvaamaan tulomuutoksia mahdollisimman totuudenmukaisesti pyrkimällä mahdollisuuksien mukaan eliminoimaan mm. rakenteellisten tekijöiden vaikutuksia. Siksi muutokset on laskettu

tulonjakotilaston paneeliasetelmaa³ hyödyntäen siten, että mukana tarkastelussa ovat vain ne samat taloudet, joiden elinvaihe on pysynyt samana kumpanakin vuonna.

Asetelmasta 4 voidaan mm. havaita, että nuorten alle 34-vuotiaiden, sekä yksinasuvien että lapsettomien parien, tulokehitys on ollut selvästi paras viime vuonna. Näiden ryhmien käytettävissä olevat tulot kasvoivat vuonna 1995 lähes kymmenyksen. Muutos johtuu tuotantotekijätulojen (palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot) kasvusta. Ne olivat viime vuonna viidenneksen korkeammat kuin vuonna 1994.

Vastaavasti heikointa tulokehitys on ollut vanhemmissa ikäluokissa. Esimerkiksi yksinasuvien 55–64-vuotiaiden käytettävissä olevat tulot olivat vuonna 1995 noin 4 prosenttia alemmalla tasolla edelliseen vuoteen verrattuna.

Asetelma 4.

Kotitalouksien tulojen muutos elinvaiheen mukaan vuosina 1994–1995*. Tulomuutokset on laskettu paneeliasetelmasta niiden kotitalouksien tuloista, joiden elinvaihe on pysynyt samana kumpanakin vuonna.

Kotitalouden elinvaihe	Tulojen muutos, %		
	Tuotantotekijätulo/ OECD-kulutussyksikkö	Bruttotulo/ OECD-kulutussyksikkö	Käytettävissä olevat tulot/ OECD-kulutussyksikkö
Yhden hengen taloudet, ikä:			
– 34 vuotta	18,9	11,4	8,8
35 – 54 vuotta	3,2	1,8	2,1
55 – 64 vuotta	-23,1	-5,1	-4,2
65 vuotta –	-14,3	-0,8	-1,1
Lapsettomat parit, viitehenkilön ikä:			
– 34 vuotta	21,4	13,7	10,2
35 – 54 vuotta	0,4	1,1	0,4
55 – 64 vuotta	-13,8	-1,6	-0,9
65 vuotta –	-14,5	-2,0	-1,5
Parit, joilla lapsia:			
Kaikki lapset alle 7-vuotiaita	6,6	2,0	0,9
Nuorin lapsi alle 7-vuotias	9,5	3,9	1,5
Nuorin lapsi 7 – 12-vuotias	5,5	3,3	2,0
Nuorin lapsi 13 – 17-vuotias	4,0	3,4	2,0
Yksinhuoltajataloudet	0,2	1,7	1,3
Muut kotitaloudet	6,7	5,2	4,0

3 Tulonjakotilaston aineisto perustuu paneeliotokseen, missä sama kotitalous on mukana tutkimuksessa kahtena peräkkäisenä vuotena. Vuosien 1994 ja 1995 paneeliasetelma koostuu 4 994 kotitaloudesta.

Eläkeläistalouksilla heikoin tulokehitys vuonna 1995

Asetelmassa 5 on kuvattu tulokehitystä kotitalouden sosioekonomisen ryhmän mukaan. Muutosta tarkastellaan paneeliasetelmasta käsin (näkökulmat A ja B) sekä poikkileikkausnäkökulmasta (C). Jälkimmäinen kuvaa ainoastaan keskimääräisten tulojen muutosta kahtena eri poikkileikkausajankohtana, jolloin muutokseen vaikuttavat myös rakenteelliset tekijät kuten ryhmään tulleet uudet kotitaloudet ja ryhmästä poistuneet kotitaloudet.

Paneelitarkastelussa ensimmäiseksi tarkastellaan ryhmien tulomuutoksia kiinnittämällä kotitalouden sosioekonominen ryhmä lähtövuoteen (näkökulma A). Tällöin muutokseen vaikuttavat mm. yrittäjäkotitalouksien yritystoiminnan lopettamiset esimerkiksi konkurssin tai eläkkeelle siirtymisen vuoksi. Toiseksi asetelmaa hivenen tarkennetaan pyrkimällä mahdollisuuksien mukaan eliminoimaan sosioekonomisten ryhmien välillä tapahtuneet rakennemuutokset, kuten ryhmästä poistumiset tai ryhmään siirtymiset. Tämän vuoksi asetelman 5 näkökulmassa B kotitalouden sosioekonominen ryhmä on vakioitu, toisin sanoen mukana tarkastelussa ovat vain ne kotitaloudet, joiden sosioekonominen ryhmä on pysynyt samana kumpanakin vuonna. Tämä näkökulma kuvaakin enemmän taloudellisen asemansa säilyttäneiden kotitalouksien tulokehitystä.

Vaikka asetelman 5 näkökulmat antavat hieman eri tuloksen sosioekonomisten ryhmien tulokehityksestä, on niiden antama tieto eri tarkastelutavat huomioiden looginen.

Ennakkotietojen mukaan paras tulokehitys viime vuonna oli yrittäjätalouksilla. Niiden yrittäjätalouksien, jotka pysyivät yrittäjätalouksina kumpanakin tarkasteluvuonna (näkökulma 5B), käytettävissä olevat tulot olivat viime vuonna noin 6 prosenttia korkeammat kuin vuonna 1994. Myös palkansaajatalouksien tulokehitys oli hyvä. Esimerkiksi alempien toimihenkilötalouksien tulot kasvoivat 4 prosenttia. Heikointa tulokehitys oli eläkeläis- ja maanviljelijäkotitalouksilla. Esimerkiksi eläkeläistalouksien käytettävissä olevat tulot alenivat nimellisestikin prosentin verran viime vuonna.

Alueellisesti tulokehitystä tarkastellaan poikkileikkaustarkastelun pohjalta (asetelma 6). Eniten keskimääräiset tulot kasvoivat Keski-Suomen ja Vaasan läänien talouksilla, joiden käytettävissä olevat tulot olivat viime vuonna runsaat kaksi prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 1994. Vastaavasti vähiten tulot kasvoivat pääkaupunkiseudun kotitalouksilla, joiden keskimääräinen käytettävissä olevien tulojen taso vuonna 1995 oli puolitoista prosenttia alhaisempi kuin vuonna 1994.

Asetelma 5.

Tulomuutokset (nimelliset) sosioekonomisen ryhmän mukaan vuonna 1995, %
Tulokäsite: käytettävissä olevat tulot/OECD-kulutussyksikkö

Sosioekonominen ryhmä	Näkökulma A	Näkökulma B	Näkökulma C
	Paneeli Vuoden 1994 sosioekonomisen ryhmän mukaan ¹	Paneeli Sosioekonominen ryhmä pysynyt samana ²	Poikkileikkaus ³
Maatalousyrittäjät	-2,7	0,0	-1,5
Muut yrittäjät	2,2	5,6	-0,3
Ylemmät toimihenkilöt	0,9	2,6	-0,7
Alemmat toimihenkilöt	3,0	3,9	2,6
Työntekijät	1,4	3,0	2,0
Eläkeläiset	-0,6	-0,8	-0,2
Työttömät	2,8	1,6	-1,0
Muut ammatissa toimimattomat	9,6	3,8	3,5

1 Muutos laskettu tulojaon 1994-95 paneelista vuoden 1994 sosioekonomisen ryhmän mukaan. Sisältää tulojen muutoksen ohella jonkin verran rakenteellista muutosta.

2 Muutos laskettu tulojaon 1994-95 paneelista niiden kotitalouksien tuloista, joiden sosioekonominen ryhmä on pysynyt samana vuosina 1994 ja 1995. Tällä on pyritty eliminoimaan ns. rakenteellisten tekijöiden vaikutusta pois.

3 Laskettu tulojaon poikkileikkaus- eli kokonaisaineistosta. Tämä asetelma kuvaa keskitulon muutosta kahtena peräkkäisenä vuotena. Kahden poikkileikkauksen vertailu sisältää sekä tuloissa että talouksien rakenteessa tapahtuneet muutokset.

Asetelma 6.

Tulojen muutos (nimellinen) alueittain vuosina 1994–1995. Tulomuutokset on laskettu vuosien 1994 ja 1995 poikkileikkausaineistoista.

Alue	Tulojen muutos, %		
	Tuotannontekijätulot/ OECD-kulutussyksikkö	Bruttotulot/OECD-kulutussyksikkö	Käytettävissä olevat tulot/ OECD-kulutussyksikkö
Pääkaupunkiseutu	-0,7	-1,1	-1,7
Muu Etelä-Suomi	2,7	1,8	1,2
Itä-Suomi	-3,8	-0,3	0,1
Keski-Suomi	5,2	3,4	2,5
Pohjois-Suomi	3,6	1,6	1,2
Koko maa	2,5	2,1	1,4

Pääkaupunkiseutu: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen
 Muu Etelä-Suomi: Muu Uusimaa, Turun ja Porin, Hämeen ja Kymen läänit ja Ahvenanmaan maakunta
 Itä-Suomi: Mikkelin, Kuopion ja Pohjois-Karjalan läänit
 Keski-Suomi: Keski-Suomen ja Vaasan läänit
 Pohjois-Suomi: Oulun ja Lapin läänit

Vaikka tuloerot vakaat, huono-osaisten määrä lisääntyy

Asetelmassa 7 on esitetty sekä tuloköyhien että toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien ja henkilöiden määrän kehitys 1990-luvulla. Köyhyysmääritelmänä on käytetty yhtä eniten käytettyä menetelmää, suhteellista tulometodia. Menetelmässä kotitalous on määritelty köyhäksi, jos sen kulutussyksikköä kohti lasketut käytettävissä olevat tulot ovat alle puolet kotitalouksien mediaanitulotasosta. Eräänä ongelmana tässä menetelmässä on sen suhteellisuus, toisin sanoen köyhyysraja voi vaihdella edestakaisin lyhyelläkin aikavälillä. Esimerkiksi vuonna 1993 mediaanitulon (ja myös köyhyysrajan) aleneminen johti tuloköyhien määrän alenemiseen. Kuitenkin samanaikaisesti kotitalouksien yleinen tulotaso aleni ja elinkustannukset jopa kasvoivat. Näin vaikka suhteellisesti mitattuna köyhyys aleni, absoluuttisesti mitattuna se todennäköisesti jopa kasvoi.

Köyhien määrä on vaihdellut 1990-luvulla jonkin verran johtuen suhteellisesti määritellyn köyhyysrajan vaihtelusta. Vuonna 1991 köyhien määrä kasvoi, mikä johtui köyhyysrajan noususta. Vuosina 1992 ja 1993 köyhien määrä aleni johtuen suhteellisen köyhyysrajan alentumisesta. Viime vuonna tuloköyhien kotitalouksien määrä kääntyi kasvuun, jolloin niitä oli noin 83 000. Tämä on noin 12 000 kotitaloutta enemmän kuin vuonna 1994. Henkilöiksi muutettuna tuloköyhyys kosketti 150 000 ihmistä.

Laman pitkittyminen näkyy myös toimeentulotukea saaneiden määrän kasvuna. Viime vuonna toimeentulotukeen joutui turvautumaan jo lähes 340 000 kotitaloutta. Näin toimeentulotuki vaikutti 584 000 suomalaisen taloudelliseen selviytymiseen.

Asetelma 7.

Köyhiksi luokiteltujen lukumäärät sekä toimeentulotukea saaneet vuosina 1990–1995*

Vuosi	Köyhät/pienituloiset Köyhyysraja puolet kunkin vuoden mediaanitulosta			Toimeentulotukea saaneet ¹		
	Kotitalouksia	Osuus kotitalouksista, %	Henkilöitä	Kotitalouksia	Osuus kotitalouksista, %	Henkilöitä
1990	71 000	3,3	124 000	182 000	8,4	314 000
1991	83 000	3,8	150 000	223 000	10,1	396 000
1992	76 000	3,4	138 000	259 000	11,7	465 000
1993	71 000	3,2	126 000	293 000	13,0	528 000
1994	71 000	3,2	133 000	329 000	14,5	577 000
1995*	83 000	3,6	150 000	339 000	14,8	584 000

¹ Lähde: STAKES. STAKESin kotitalouskäsite eroaa tulojakotilaston käsitteestä. Esimerkiksi 18 vuotta täyttänyt muodostaa oman kotitalouden, vaikka asuisikin vanhempiensa luona. Osuustieto on laskettu tulojakotilastosta saadun kotitalouksien lukumäärän mukaan.

Palkansaajan palkkatulot vuonna 1995 keskimäärin 140 000 markkaa

Suomessa oli vuonna 1995 noin 1,2 miljoonaa koko vuoden kokopäiväisesti työskennellyttä palkansaajaa, mikä on hiukan enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kokopäiväisten palkansaajien keskimääräinen vuosipalkka oli viime vuonna 140 000 markkaa, eli nimellisesti 3 prosenttia enemmän kuin vuonna 1994. Miehet saivat palkkatuloja noin 158 000 markkaa ja naiset lähes 121 000 markkaa. Miesten keskimääräiset vuosipalkat olivat viime vuonna nimellisesti noin 2 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 1994. Naispalkansaajien keskimääräinen vuosipalkka kasvoi selvästi enemmän kuin miespalkansaajien, 4 prosenttia.

Taulukoissa 1 ja 2 on esitetty vuosipalkkojen nimellisiä muutoksia sosioekonomisen ryhmän ja toimialan mukaan. Muutokset on laskettu paneeliasetelmasta niiden kokopäiväisten palkansaajien palkkatuloista joiden sosioekonominen ryhmä (taulukko 1) ja toimiala (taulukko 2) on pysynyt samana sekä 1994 että 1995.

Taulukosta 1 voidaan havaita, että johtotehtävissä toimivien ylempien toimihenkilöiden vuosipalkat kasvoivat eniten viime vuonna, noin 10 prosenttia. Sen sijaan palvelu- ja jakelualoilla työskennelleiden palkansaajien vuosipalkat kasvoivat vähiten, noin 4 prosenttia.

Toimialoittain tarkasteltuna (taulukko 2) paras palkkakehitys vuonna 1995 oli kone- ja metalliteollisuuden palkansaajilla (+ 9 %) sekä puu- ja paperiteollisuuden palkansaajilla (+ 8 %). Heikommin tässä tarkastelussa selvisivät rakennussektorin palkansaajat, joiden vuosipalkkatulot kasvoivat 3 prosenttia.

Asetelmasta 8 voidaan havaita, että sukupuolten väliset palkkaerot mitattuna keskimääräisillä vuosipalkkoilla supistuivat taloudellisen nousun vuosina 1980-luvulla aina vuoteen 1992 saakka. Vuosina 1991 ja 1992 palkkaerojen supistuminen oli jopa varsin selvää. Vuonna 1993 palkkaerot kääntyivät kasvuun ja vuonna 1994 ne kasvoivat edelleen. Viime vuonna sukupuolten väliset palkkaerot alkoivat uudelleen supistua, jolloin naispalkansaajien (kokopäivätyö 12 kk) vuosipalkka oli 76,6 prosenttia miespalkansaajien vuosipalkasta. Tämä on kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 1994.

Asetelmassa 9 on esitetty koko vuoden kokopäivätyössä olleiden palkansaajien desiilien tulo-osuudet sukupuolen mukaan vuosina 1990–1995. Asetelmasta havaitaan, että palkansaajien palkkaerot ovat 1990-luvun alkupuolella vuosi vuodelta jonkin verran tasoittuneet. Myös vuoden 1995 palkkatuloista laskettu Gini-kerroin osoittaa palkkaerojen tasoittuneen. Lamalla näyttää siis olleen palkkaeroihin tasoittava vaikutus.

Kun palkkaeroja tarkastellaan sukupuolen mukaan, nähdään että naispalkansaajien kesken palkkaerot ovat supistuneet hienokseltaan aina vuoteen 1994 asti. Vuonna 1995 naisten palkkaerot kääntyivät kuitenkin selvähkön kasvuun. Miespalkansaajien väliset palkkaerot ovat supistuneet vuodesta 1990 lähtien, viime vuonna jopa selvästi. Kaiken kaikkiaan palkat jakautuvat naispalkansaajien kesken selvästi tasaisemmin kuin miespalkansaajilla. Tämä johtuu luonnollisesti siitä että miehillä palkkahaitari on laajempi.

Asetelma 8.
Naisten vuosipalkat miesten vuosipalkkoista vuosina 1983–1995*

	Naisten vuosipalkat miesten vuosipalkkoista, %							
	1983	1987	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Kaikki palkansaajat	67,4	71,3	72,0	74,1	76,1	75,3	74,1	74,2
Kokopäivätyö, 12 kk	70,9	73,4	74,3	75,2	76,6	75,8	74,6	76,6

TAULUKKO 1.
Kokopäiväisten palkansaajien vuosipalkat sosioekonomisen aseman ja sukupuolen mukaan vuonna 1995

Palkansaajan sosioekonominen ryhmä	Henkilöitä		Vuosipalkka 1 000 mk	Vuosipalkan muutos 1994–95, %	
	Otos	Perusjoukko 1 000 kpl		Poikkileikkaus	Paneeli
Johtotehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	428	64,9	240,4	-0,1	-9,9
Miehet	339	51,3	252,4	-0,5	9,9
Naiset	89	13,6	195,3	1,6	9,7
Suunnittelu-, tutkimus- ja opetustehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	769	130,9	185,5	4,6	7,1
Miehet	442	76,4	196,1	3,9	6,9
Naiset	327	54,5	170,6	6,0	7,4
Muut ylemmät toimihenkilöt	522	87,7	190,6	5,4	5,0
Miehet	271	42,1	223,3	4,7	4,8
Naiset	251	45,6	160,3	7,8	5,3
Työnjohtotehtävissä toimivat alemmat toimihenkilöt	515	98,7	146,6	3,6	5,9
Miehet	403	76,5	155,0	2,7	6,1
Naiset	112	22,2	117,7	4,0	4,8
Itsenäistä toimistotyötä tekevät alemmat toimihenkilöt	792	169,2	115,8	2,6	6,7
Miehet	164	36,6	136,6	0,8	8,3
Naiset	628	132,6	110,0	4,0	6,1
Muut alemmat toimihenkilöt	1 054	199,9	116,9	4,5	4,5
Miehet	157	33,1	133,6	4,2	6,3
Naiset	897	166,8	113,6	4,3	4,1
Teollisuustyöntekijät	766	166,0	131,5	5,1	6,9
Miehet	608	130,4	139,1	5,0	6,5
Naiset	158	35,6	103,7	2,5	8,7
Palvelu- ja jakelutyöntekijät	679	150,6	108,9	2,9	4,0
Miehet	395	85,7	118,4	2,4	3,4
Naiset	284	64,9	96,4	3,2	5,0
Muut työntekijät	544	120,8	117,8	6,3	4,8
Miehet	386	85,5	123,9	6,2	4,7
Naiset	158	35,3	103,1	5,4	5,2
Yhteensä	6 069	1 188,6	140,1	3,5	..
Miehet	3 165	617,6	157,8	2,2	..
Naiset	2 904	571,0	120,8	4,7	..

TAULUKKO 2.
Kokopäiväisten palkansaajien vuosipalkat toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 1995

Toimiala	Henkilöitä		Vuosipalkka 1 000 mk	Vuosipalkan muutos 1994-95, %	
	Otos	Perusjoukko 1 000 kpl		Poikkileikkaus	Paneeli
Maa- ja metsätalous	118	22,1	114,0	3,2	6,8
Miehet	86	15,4	119,1	4,6	8,2
Naiset	32	6,7	102,3	1,0	4,0
Puu- ja paperiteollisuus	318	61,5	156,4	7,6	8,3
Miehet	252	48,3	163,4	5,7	8,5
Naiset	66	13,2	130,5	12,3	7,3
Kone- ja metalliteollisuus	644	132,7	147,9	0,5	8,9
Miehet	530	107,4	154,9	-0,3	8,8
Naiset	114	25,3	117,9	3,3	9,2
Muu teollisuus	600	120,1	136,5	2,1	5,9
Miehet	326	64,7	153,8	1,3	4,8
Naiset	274	55,4	116,4	4,4	7,7
Energia- ja vesihuolto	96	20,7	153,1	3,1	4,1
Miehet	78	16,8	161,3	3,2	3,5
Naiset	18	3,9
Rakentaminen	196	39,3	136,7	3,1	3,6
Miehet	179	35,4	141,3	4,2	3,8
Naiset	17	3,9
Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	647	139,9	132,8	3,7	7,6
Miehet	339	71,3	156,2	2,7	8,3
Naiset	308	68,6	108,5	3,1	6,4
Kuljetus ja tietoliikenne	462	98,1	140,2	6,3	5,3
Miehet	334	70,7	145,8	4,2	4,9
Naiset	128	27,4	125,7	11,0	6,5
Rahoitus ja vakuutustoiminta	246	43,4	153,4	-4,3	4,8
Miehet	63	9,0	226,8	-6,4	8,4
Naiset	183	34,4	134,2	0,2	3,3
Muu yksityistä palveleva toiminta	478	97,3	141,5	3,7	5,2
Miehet	299	60,1	156,0	1,4	5,5
Naiset	179	37,2	118,2	6,5	4,4
Koulutus ja tutkimus	572	99,9	158,7	5,5	6,2
Miehet	212	35,9	182,9	7,1	5,7
Naiset	360	64,0	145,1	5,1	6,6
Julkinen hallinto ja maanpuolustus	458	85,6	142,5	2,9	4,8
Miehet	251	47,0	162,0	2,7	4,6
Naiset	207	38,6	118,8	2,7	5,0
Terveys- ja sosiaalipalvelut	1 013	185,2	122,1	4,1	4,3
Miehet	114	18,0	180,0	-0,8	0,2
Naiset	899	167,2	115,9	5,0	5,0
Muut toimialat	221	42,8	148,3	6,1	6,2
Miehet	102	17,5	180,2	8,7	7,4
Naiset	119	25,3	126,4	6,7	4,8

Asetelma 9.

Kokopäiväisten (12 kk) palkansaajien tulo-osuudet desiiiliryhmittäin sekä Gini-kertoimien arvot vuosina 1992–1995*.
Desiilit on muodostettu bruttovuosipalkkojen mukaan.

Desiili	Tulo-osuudet, %											
	Yhteensä				Miehet				Naiset			
	1992	1993	1994	1995*	1992	1993	1994	1995*	1992	1993	1994	1995*
I	5,5	5,6	5,7	5,6	5,4	5,4	5,3	5,5	6,0	6,3	6,5	6,2
II	6,7	6,7	6,7	6,8	6,6	6,5	6,5	6,6	7,2	7,4	7,4	7,4
III	7,4	7,3	7,3	7,4	7,3	7,2	7,2	7,3	7,8	7,9	8,0	8,0
IV	7,9	7,9	7,9	7,9	7,8	7,9	7,8	7,9	8,4	8,4	8,4	8,5
V	8,6	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,6	8,6	8,9	8,8	8,9	8,9
VI	9,3	9,2	9,2	9,3	9,3	9,3	9,3	9,4	9,5	9,4	9,5	9,5
VII	10,1	10,2	10,2	10,2	10,1	10,1	10,2	10,2	10,3	10,2	10,2	10,2
VIII	11,3	11,3	11,3	11,4	11,3	11,3	11,4	11,4	11,2	11,2	11,2	11,2
IX	13,2	13,2	13,3	13,3	13,4	13,2	13,5	13,3	12,7	12,7	12,6	12,8
X	20,0	20,1	20,0	19,6	20,3	20,5	20,3	19,8	17,9	17,8	17,2	17,5
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gini-kerroin	21,0	21,0	20,9	20,5	21,6	21,8	21,9	21,1	17,5	16,9	16,0	16,7

Ennakkotilaston laadinnan perusteista ja käsitteistä

Tämän julkaisun tiedot perustuvat vuoden 1995 tulonjakotilaston ennakkolliseen aineistoon. Tulovertailun on tehty vastaavantasoiseen ennakkolliseen aineistoon vuodelta 1994. Tulonjakotilasto perustuu paneeliotokseen, missä sama kotitalous on mukana tutkimuksessa kahtena vuotena peräkkäin. Noin puolet tulonjaon kokonaisuotoksesta vaihtuu vuosittain. Otoksen kokonaisuudessaan oli 9 262 kotitaloutta (netto). Tästä ns. paneeliasetelman osuus oli 4 995 hyväksyttyä kotitaloutta.

Tulotiedot on pääasiassa saatu hallinnollisista rekistereistä, joista tärkeimpiä ovat verohallituksen henkilöverotuksen tietokanta (ennakkollinen), STAKESin toimeentulotukiaineisto ja Kelan etuustiedot. Kotitalouksien maksamat verot ja veronluontoiset maksut on saatu ennakkollisesta veroaineistosta.

Tulokäsitteinä on käytetty tuotannontekijätuloja, bruttotuloja ja käytettävissä olevia tuloja. Tuotannontekijätulot muodostuvat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista. Kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot kuten eläkkeet sairaus- ja äitiyspäivärahat, työttömyyskorvaukset jne, saadaan bruttotulot. Kun

bruttotuloista vähennetään maksetut verot ja veronluontoiset maksut päästään käytettävissä oleviin tuloihin.

Palkansaajia kuvaavassa osassa käytetty vuosipalkka-käsite sisältää palkansaajan saamat luontoisedut, lomarahat sekä erilaiset yksilölliset palkkiot ja ylityökorvaukset. Lisäksi vuosipalkkaan sisältyy palkkatulot mahdollisista sivutoimista. Kokopäiväisiksi palkansaajiksi luokitellaan henkilöt, jotka ovat haastattelussa ilmoittaneet työskennelleensä kokopäiväisinä palkansaajina 12 kuukautta. Palkallisia sairauslomakuukausia on hyväksytty korkeintaan 3 kuukautta. Henkilöiden haastattelussa ilmoittamia toimintatietoja verrattiin rekistereistä saatuihin tulotietoihin.

Koska tulonjakotilasto perustuu otokseen, sen tuloksiin sisältyy satunnaisvirhettä. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, satunnaisvirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja. Mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 havaintoa, tietoja ei julkaista.

Talouden suuret muutokset huomioitava tarkasteltaessa tulomuutoksia

Erityisesti sosioekonomisten ryhmien tulokehitystä tarkasteltaessa on muistettava talouskehityksessä tapahtuneet suuret muutokset. Kotitalouksien lukumäärä ammatissa toimivien luokassa on laskenut, kun taas ammatissa toimimattomien ryhmässä lukumäärä on huomattavasti kasvanut.

Tavanomaisessa poikkileikkausvertailussa tulomuutokset heijastavat kahden tekijän nettovaikutusta. Ensinnäkin sosioekonomisesta ryhmästä toiseen tapahtuu siirtymiä. Esimerkiksi moni palkansaaja on joutunut työttömäksi. Mikäli työttömiksi joutuneet ovat keskimääräistä pienituloisempia, muuttaa tämä "jäljelle jääneiden" palkansaajien keskituloja, vaikka ne todellisuudessa pysyisivätkin ennallaan. Tällaisia siirtymiä tapahtuu kaikissa ryhmissä ja moniin eri suuntiin (esim. työttömäksi joutunut ryhtyy yrittäjäksi). Talouden murrosoloissa näiden siirtymien merkitys korostuu. Siirtymien lisäksi tapahtuu koko ajan myös todellisia muutoksia tuloissa, joita edellä olevissa taulukoissa pyrkii kuvaamaan paneelimuutos. Poikkileikkaustarkastelu kuvaa siis todellisten tulomuutosten ja siirtymien yhteisvaikutusta.

Koska tulonjakoaineistossa on kerätty tietoa samoilta kotitalouksilta kahdelta peräkkäiseltä vuodelta (ns. paneeliasetelma), voidaan tarkasteluun ottaa uusi näkökulma. Voidaan esimerkiksi etsiä vastausta siihen, miten vuonna 1994 yrittäjinä toimineiden tulot kehittyivät vuonna 1995 (asetelma 5 A). Osa näistä ei välttämättä enää vuonna 1995 toiminut yrittäjänä. Tarkastelun ulkopuolelle rajataan tällöin myös ne uudet yrittäjät, jotka ovat aloittaneet yrittäjätoiminnan vuonna 1995. Rajauksen voi tehdä vieläkin tarkemmin ja keskittyä ainoastaan niihin talouksiin, jotka on luokiteltu yrittäjiksi sekä vuonna 1994 että 1995 (asetelma 5 B).

Kaikilla rajauksilla on vaikutuksensa, jotka lisäksi vaihtelevat tulonsaajaryhmittäin. Jos kiinnitämme sosioekonomisen ryhmän ensimmäisen vuoden mukaan ja tarkastelemme vaikkapa opiskelijatalouksien tulokehitystä, voimme havaita eroja poikkileikkaustarkasteluun verrattuna. Paneeliasetelmassa opiskelijatalouksien tulot kasvavat enemmän kuin poikkileikkaustarkastelussa. Tämä on täysin luonnollista, koska osa opiskelijoista siirtyy ammatissa toimiviksi, eli saa työpaikan. Poikkileikkaustarkastelussa työelämään siirtyvät rajautuvat jälkimmäisenä vuonna opiskelijaryhmästä tarkastelun ulkopuolelle.

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Tulot ja kulutus 1996:21
Inkomst och konsumtion
Income and consumption

Tiedustelut – Förfrågningar – Inquiries:

Pekka Ruotsalainen
Aila Äyväri
(09) 17 341